

In i vårt psyke, den andra delen av tre. Vi tittar på de uppfinningsrika och ibland barbariska metoder psykologin har använt för att kontrollera och manipulera sina mänskliga försöksobjekt. Den fria viljan skulle betingas med droger, manipulation och hjärntvätt. Vad lärde vi oss?

BBC har gjort denna serie i tre delar om experimentell psykologi.

Vi tittar tillbaka på de ofta fasansfulla psykologiska experiment som gjorts på människor i jakten på kunskap om människans beteende och känsloliv.

Inledning

Psykologi är läran om människans beteende, tankar, känslor och samspel med andra människor. Psykologi brukar räknas som beteendevetenskap, medan psykiatri är en lära som likt psykologi beskriver människans beteende, men ur ett mer naturvetenskapligt perspektiv.

Ordet psykologi kommer från grekiskans *psyché* (sinne) och *lógos* (kunskap) och betyder läran om själen. Till en början sågs psykologi som en inriktning inom filosofi. Men det förhållningssättet ändrades kring slutet av 1800-talet. Då började man intressera sig för området på andra sätt. Ivan Pavlov upptäckte till exempel den typ av inläring som kallas *klassisk betingning*, medan neurologen Sigmund Freud skapade en egen form av psykoterapi som han kallade *psykoanalys*.

Som en reaktion till den subjektiva och introspektiva naturen hos dåtidens psykologi kom *behaviorismen*. Behaviorism var den förhärskande modellen under en stor del av det tidiga 1900-talets psykologi, inte minst på grund av de tillämpningar som teorierna om betingning fann. Dock blev det så småningom tydligt för många att även om behaviorismen hade bidragit med viktiga upptäckter så kunde den inte förklara allt mänskligt beteende.

Humanistisk psykologi växte fram under 1950-talet som en reaktion mot den positivistiska och vetenskapliga synen på sinnet. Den försöker förstå människor och deras beteenden med hjälp av kvalitativ forskning.

Kognitiv neuropsykologi kallades den gren som utgjordes av experiment som undersökte de mentala funktionerna mellan hjärnan och nervsystemet. Till exempel studerades människor med hjärnskador.

Experimentell psykologi är en metod för insamling av data, för att sedan dra slutsatser om orsakssamband för olika psykologiska fenomen. Den grundades i slutet av 1800-talet och omfattar delområden som t.ex. inläring, betingning, psykofysik, perception, uppmärksamhet, minne, begreppsbyggnad, beslutsfattande, tänkande och problemlösning.

Speltid: 49 min.

Från: 13 år

Ämne: Psykologi, Biologi, Människan

Originaltitel: The Mind

Produktion: ©BBC, 2011

Svensk version: ©Filmo, 2012

Ansvarig utgivare:
Bertil Sandberg

Filmnr: 7197

Nyckelord

David Nutt
Hallucinogen
Ivan Pavlov
Betingad reflex
B.F. Skinner
Skinner-box
William Sargant
Omprogrammering
Mary Thornton
CIA
Hjärntvätt
Stanley Milgram
"Minnes- och inlärningsexperiment"
Robert Heath
Elektroder
Optogenetik
Gero Miesenböck

Aktiviteter före visning

Vad tänker du på när du hör ordet "psykologi"?
Diskutera i klassen!
Filmen som du ska se heter "In i vårt sinne – medvetande". Vad betyder egentligen "medvetande"?
Vad tror du att filmen kommer att handla om?
Ta reda på vad begreppet "experimentell psykologi" innebär.

Frågor efter visning

1. Vad är en betingad reflex?
2. Vad är en så kallad "Skinner-box"?
3. Hur gick William Sargant till väga för att ta bort en betingad reflex?
4. Vad innebär det topphemliga experimentet "MK-ULTRA"?
5. Vad innebär egentligen "optogenetik"?

Aktiviteter efter visning

Filmen ger exempel på experiment som genomförts på människor. Diskutera i grupper vad detta kan innebära – finns det något som kan vara bra med det? Vad finns det för risker?

Vilken skillnad är det på de experiment som genomfördes förr i tiden mot dem som görs idag? Hur tror ni dagens forskare resonerar?

Ta reda på mer om experimentell psykologi. Vilken modern forskning inom denna genre görs idag? Redovisa på valfritt sätt!

Ta reda på mer om det mycket berömda experiment som gjordes av Stanley Milgram. Vad ville han visa? Vad visade resultaten? Ta reda på mer!

Internetkällor

<http://www.psykologiguiden.se> - Psykologiguiden (Natur & Kultur)
<http://www.samtal.nu> – personliga exempel på vad som kan vara bra med psykoterapi
<http://www.modernpsykologi.se/> - nättidning om psykologi
<http://www.psychology.su.se/> - Psykologiska institutionens hemsida
<http://www.psy.umu.se/om-institutionen/vad-ar-psykologi/> - Umeå Universitet om vad psykologi är
<http://web.telia.com/~u77400305/K8000psykologi.htm> - skolarbete om psykologi
<https://sites.google.com/site/l7r3g8of/> - praktiskt test som du kan testa!
<http://www.uppsatser.se/om/Till%C3%A4mpad+och+experimentell+psykologi/> - uppsatser i ämnet
www.ne.se - Nationalencyklopedin
www.google.se - Användbar sökmotor
www.dn.se - Dagens nyheter
<http://www.dn.se> - Dagens nyheter skolsajt
www.wikipedia.se – Bra nätencyklopedi
www.filmo.se